

УДК 342.1 + 342.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.29>

РОЛЬ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ МУНІЦИПАЛІЗМУ В СТАНОВЛЕННІ КОНЦЕПТУ «КОНСТИТУЦІЙНА ЛЮДИНА»

Хван Р.М.,

кандидат юридичних наук, докторант

Національного авіаційного університету

ORCID: 0000-0002-5053-6343

e-mail: khvan@ukr.net

Хван Р.М. Роль феноменології муніципалізму в становленні концепту «конституційна людина».

Стаття присвячена визначенню місця і ролі феноменології муніципалізму в становленні концепту «конституційна людина».

Зазначається, що формування феноменології «конституційна людина» виступає не тільки важливою ознакою ідентифікації концепції, концепту, макротенденції, феноменології демократичної правової державності у її широкому та вузькому розумінні в контекстуалізації усвідомлення, розуміння, формалізації та реалізації її телеологічної домінанти, а й свідомством її сутнісного, ціннісного та праксеологічного розвитку і вдосконалення.

Пропонується, враховуючи авторські доктринальні наробки, під феноменологією «конституційна людина» розуміти: а) особливу системно-комплексну форму правового статусу, б) що визначає людину як реального носія системного комплексу конституційних прав, свобод і обов'язків, в) які напряду реалізуються на локальному рівні соціуму, в умовах місцевого самоврядування, в межах територіальної громади, в філософському стані повсякденності, г) через самостійну діяльність людини, її груп та асоціацій, г') за допомогою органів публічної державної та публічної самоврядної влади, що забезпечують належні, оптимальні та ефективні заходи охорони, захисту, гарантування реалізації такого статусу, що передбачений конституцією держави та її міжнародно-правовими зобов'язаннями.

Аргументується, що формування феноменології «конституційна людина» відбувається на стику національного конституційного та національного муніципального права, що обумовлено стратегічними настановами муніципалізму, який виступає повсякденною ідеологічно-ціннісною, соціально-нормативною та гуманістично-гуманітарною основою існування людини, її груп та асоціацій в умовах місцевого самоврядування, в межах територіальної громади та в філософському стані повсякденності, – тобто, в тих умовах, в яких людина здійснює свій життєвий цикл.

Констатовано, що в основі процесів формування феноменології «конституційна людина» лежить конституційно-правовий статус людини, який реалізується на локальному рівні соціуму в умовах місцевого самоврядування та в межах територіальної громади, що об'єктивно робить муніципалізм первинним, іманентним і визначальним фактором у зазначених процесах.

Доведено, що феноменологія «конституційна людина» передбачає не тільки володіння людиною, її групами та асоціаціями конституційно-правовим статусом у всьому його різноманітті наявності, багаторівневості реалізації та багатовимірному прояву, а й формування, існування, функціонування, розвиток та вдосконалення системного комплексу організаційних та організаційно-правових механізмів щодо реалізації такого статусу, а також публічно-правових засобів його захисту, охорони і гарантування.

Ключові слова: демократична правова державність, муніципалізм, національне конституційне право, національне муніципальне право, міжнародне публічне право, феноменологія «конституційна людина», місцеве самоврядування, права людини, територіальна громада, охорона і захист прав людини.

Khwan R.M. The role of the phenomenology of municipalism in the formation of the concept of «constitutional personhood».

The article is devoted to determining the place and role of the phenomenology of municipalism in the formation of the concept of «constitutional personhood».

It is noted that the formation of the phenomenology of «constitutional personhood» is not only an important sign of the identification of the concept, concept, macro-trend, phenomenology of democratic legal statehood in its broad and narrow sense in the contextualization of awareness, understanding, formalization and implementation of its teleological dominant, but also evidence of its essential, value and praxeological development and improvement.

It is proposed, taking into account the author's doctrinal developments, to understand the phenomenology of «constitutional personhood» as: a) a special systemic and complex form of legal status, b) which defines a person as a real bearer of a systemic complex of constitutional rights, freedoms and obligations, c) which are directly implemented at the local level of society, in the conditions of local self-government, within the territorial community, in the philosophical state of everyday life, d) through the independent activity of a person, his groups and associations, d') with the help of public state and public self-government bodies that provide appropriate, optimal and effective measures of protection, defense, and guaranteeing the implementation of such a status, which is provided for by the constitution of the state and its international legal obligations.

It is argued that the formation of the phenomenology of «constitutional personhood» occurs at the junction of national constitutional and national municipal law, which is due to the strategic guidelines of municipalism, which acts as the everyday ideological-value, social-normative and humanistic-humanitarian basis of the existence of a person, his groups and associations in the conditions of local self-government, within the territorial community and in the philosophical state of everyday life - that is, in those conditions in which a person carries out his life cycle.

It is stated that the basis of the processes of formation of the phenomenology of «constitutional personhood» is the constitutional and legal status of a person, which is realized at the local level of society in the conditions of local self-government and within the territorial community, which objectively makes municipalism a primary, immanent and determining factor in the above processes.

It is proven that the phenomenology of «constitutional personhood» implies not only the possession by a person, his groups and associations of a constitutional and legal status in all its diversity of presence, multi-level implementation and multi-dimensionality of manifestation, but also the formation, existence, functioning, development and improvement of a systemic complex of organizational and organizational and legal mechanisms for the implementation of such status, as well as public and legal means of its protection, safeguarding and guaranteeing.

Key words: democratic legal statehood, municipalism, national constitutional law, national municipal law, public international law, phenomenology of «constitutional personhood», local self-government, human rights, territorial community, protection and defense of human rights.

Постановка питання. Формування, становлення, розвиток і вдосконалення демократичної правової державності стратегічно, безпосередньо і напряду пов'язане з її впливом на людину, процеси формування і функціонування її правового статусу у різних його варіантах (загальний, галузевий, міжнародний, а також конституційно-правовий, муніципально-правовий тощо), конструювання її поведінково-діяльнісних настанов та адекватну їм діяльність, – ба більше, наявність такого впливу не тільки може детермінувати формування, отримання, вибір та зміну рольових позицій людини, які вона отримує та обирає, або змінює в процесі своєї життєдіяльності, – а й активно створює відповідний правовий режим для реалізації таких можливостей, а також фактично й нормативний простір, в якому людина може існувати, функціонувати та розвиватися.

Наведені соціально-нормативні конструкти, на наше глибоке переконання, об'єктивно ведуть до виникнення феноменології «конституційної людини», бо їх формування є:

- по-перше, результатом функціонування людини в локальному соціумі, тобто в межах локальної територіальної людської спільноти (зазвичай такої, що існує та функціонує у вигляді територіальної громади /далі – ТГ/) (*критерій просторової діяльності людини у її практичному вимірі* – авт.);
- по-друге, те, що людина фактично здійснює свій життєвий цикл в межах такої громади (*критерій екзистенційності існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);
- по-третє, ці процеси проходять в умовах локальної демократії, що існує у вигляді місцевого самоврядування /далі – МСВ/ (*умовно-формальний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);
- по-четверте, ці процеси здійснюються в філософському стані повсякденності (*філософсько-темпоральний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);
- по-п'яте, ці процеси реалізуються в процесі соціалізації людини, включаючи й її правову соціалізацію (*соціалізаційний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);
- по-шосте, ці процеси детермінується реалізацією атитюдно-габітусної управлінсько-функціональної парадигми (формування атитюдів + їх адекватна реалізація через формування, вибір або користування відповідними діяльнісно-реалізаційними формами людської життєдіяльності /габітуси/) (*поведінково-діяльнісний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);
- по-сьоме, крім того, ці процеси відбуваються при формуванні системного комплексу екзистенційних інтересів людини, що трансформуються у права, свободи і обов'язки людини, її груп та асоціацій (*біхевіористично-нормативний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);

– по-восьме, реалізація таких наведених прав, свобод і обов'язків людини, її груп та асоціацій, складає саме процес реалізації їх конституційно-правовий статус (*нормативно-статусний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);

– по-дев'яте, в основі всіх наведених вище процесів лежить комунікативна взаємодія людей-жителів і одночасно членів ТГ між собою, а також з інституціями публічної самоврядної муніципальної влади в її межах за сприяння держави та її органів публічної державної влади (*комунікативно-публічний критерій існування людини в такому просторовому вимірі* – авт.);

– по-десяте, в результаті такої комунікативної взаємодії відбувається самоактуалізація людини через усвідомлення, розуміння, використання, реалізацію своїх конституційних прав, свобод і обов'язків, що в практичній площині реалізуються на рівні ТГ, в умовах МСВ та в стані повсякденності, тобто в нормативному просторі муніципального права (*критерій самоактуалізації людини в конституційно-муніципальному інтегративному нормативно-просторовому вимірі* – авт.);

– по-одинадцять, основоположним моментом наведеного процесуального ланцюжка виступає органічна та інтегративна взаємодія національного конституційного і національного муніципального права по основоположних засадах в єдиній системі координат національної правової системи, їх взаємопроникнення, що є яскравим свідомством управлінсько-нормативного посилення один одного та отримання мультиплікативного соціального ефекту та результативності (*технологічний критерій існування людини в конституційно-муніципальному інтегративному нормативно-просторовому вимірі* – авт.);

– по-дванадцять, в основі цих процесів спостерігається наявність органічної взаємодії національного конституційного права, – що регулює найважливіші та основоположні відносини, що виникають між людиною, державою і суспільством, і національного муніципального права, – що регулює соціальні відносини, що мають безпосереднє відношення до проходження будь-якою людиною свого життєвого циклу на локальному рівні функціонування суспільства, в умовах МСВ та в межах ТГ, – ставлять в порядок денний:

а) існування самої феноменології державності,

б) її повсякденне ординарне та екстраординарне нормативне супроводження та забезпечення,

в) її розуміння саме як інституційної спроможності людини, соціуму і держави, а також

г) гарантування такої спроможності через відповідну організаційну та нормативно-правову модифікацію інституційної структури громадянського суспільства і держави з метою розвитку і вдосконалення такої структури з використанням механізмів національного конституційного і муніципального права,

г') і як логічний наслідок цього, – об'єктивне підвищення ролі і значення національних конституційного і муніципального права в зазначених стратегічних процесах (*інституційний критерій існування людини в конституційно-муніципальному інтегративному соціальному і нормативно-просторовому вимірі* – авт.);

– по-тринадцять, взаємодія і взаємний вплив національного конституційного права, що регулює найважливіші та основоположні відносини, що виникають між людиною, державою і суспільством, і національного муніципального права, що регулює соціальні відносини, що мають безпосереднє відношення до проходження будь-якою людиною свого життєвого циклу на локальному рівні функціонування суспільства, в умовах МСВ та в межах ТГ, – напряду впливають на формування муніципальної свідомості і правосвідомості, а також фактично на поглиблення, розвиток, вдосконалення, модифікацію та «муніципальний вимір» конституційної свідомості і правосвідомості (*критерій муніципалізації свідомості людини в конституційно-муніципальному інтегративному соціальному і нормативно-просторовому вимірі* – авт.);

– по-чотирнадцять, взаємодія і взаємний вплив національного конституційного права, що регулює найважливіші та основоположні відносини, що виникають між людиною, державою і суспільством, і національного муніципального права, що регулює соціальні відносини, що мають безпосереднє відношення до проходження будь-якою людиною свого життєвого циклу на локальному рівні функціонування суспільства, в умовах МСВ та в межах ТГ:

– володіє властивістю каталізатора на наведені галузі права і законодавства, стимулюючи і прискорюючи їх взаємний розвиток, вдосконалення, впливаючи на оптимальність і ефективність їх правового регулювання, а також,

– враховуючи їх особливу значущість для існування людини, соціуму і держави, – розповсюджує їх позитивний вплив на розвиток всієї системи права держави (*каталізуючий критерій в формуванні, розвитку і вдосконаленні конституційно-муніципального інтегративного соціального і нормативно-просторового простору* – авт.);

– по-п'ятнадцять, взаємодія профільних галузей національного права позитивно впливає на розвиток міжнародного публічного права, яке запозичує з наведених галузей відповідні об'єкти

національно-правового регулювання (права і свободи людини, виборчі права і свободи, місцеве самоврядування тощо), що стають об'єктами міжнародно-правового регулювання, стимулюючи появу нових інститутів та галузей міжнародного права (*уніфікаційно-трансформаційний міжсистемний критерій в формуванні, розвитку і вдосконаленні міжнародного конституційно-муніципального інтегративного соціального і нормативно-просторового простору* – авт.);

– по-шістнадцяте, взаємодія профільних галузей національного права володіє суттєвим феноменологічним потенціалом, бо на рівні національного муніципального права формується феноменологія «муніципальна людина», що виступає складовою та іманентною частиною феноменології «конституційна людина», що репрезентує систему національного конституційного права, – ба більше, міжнародне публічне право, своєю чергою, стимулює формування, існування, функціонування, розвиток і вдосконалення наведених феноменів, сприяючи їх усвідомленню, розумінню та втіленню на міжнародно-правовому рівні, а також запозиченню їх елементного складу в правову практику міжнародного співтовариства та держав-членів міжнародного співтовариства (*феноменологічний критерій в формуванні, розвитку і вдосконаленні міжнародного конституційно-муніципального інтегративного соціального і нормативно-просторового простору* – авт.).

Отже, можна констатувати наступне:

а) правовий статус людини, її груп та асоціацій, насамперед, регламентує і регулює національне конституційне і національне муніципальне право у їх системно-інтегративній та функціонально-комплексній взаємодії та взаємопроникненні;

б) основою конституційно-правового статусу людини виступають її права, свободи і обов'язки, що в повсякденному житті виникають, формуються, реалізуються, охороняються, захищаються, гарантуються від імені держави, але на рівні ТГ, в умовах МСВ;

в) звідси конституційно-правовий статус людини, її права, свободи і обов'язки виникає, формується, реалізується, охороняється, захищається на локальному рівні соціуму в межах ТГ, в умовах МСВ, в стані повсякденності, через механізми самозахисту людини, її груп та асоціацій, а також через діяльність органів місцевого самоврядування /далі – ОМСВ/, що володіє аналогічними механізмами захисту, – і гарантується державою та всіма механізмами правового захисту, якими володіють її органи публічної влади, включаючи й судові органи;

г) сфера МСВ та ТГ виступають основоположними умовами для реалізації людиною свого конституційно-правового статусу, що ще раз підкреслює важливість стратегічної взаємодії національного конституційного і національного муніципального права, їх взаємного впливу, розвитку і вдосконалення;

г') фактична реалізація людиною свого конституційно-правового статусу на рівні МСВ в межах ТГ каталізує процеси виникнення, формування, розвитку і вдосконалення феноменології «муніципальна людина», що своєю чергою, актуалізує питання формування і розвитку феноменології «конституційна людина»;

д) отже, феноменологія «конституційна людина» виникає на стику галузей національного конституційного і національного муніципального права, що обидві фактично складають могутній нормативно-правовий комплекс, який суттєво в результаті міжгалузевої взаємодії та взаємного впливу на правову систему держави-члена міжнародної спільноти детермінують запозичення цієї феноменології міжнародним правом, причому як міжнародним публічним, так й міжнародним приватним правом, – фактично, через міжнародне договірне право виводиться на міжнародний рівень, не просто як системний, проте ординарний об'єкт міжнародно-правового регулювання, але, насамперед, як стратегічну нормативно-функціональну телеологічну домінанту та бажаний перспективний результат ефективності сучасного міжнародного права, що базується на міжнародно-правових облігаторних засадах.

Стан опрацювання проблематики. Остання тенденція досить впевнено обґрунтовується та аргументується доктринальними наробками західних вчених-конституціоналістів – З. Робінсон, Дж. Левитта, Р.Л. Хасена, М.У. МакКоннелл та ін., а також відомих вітчизняних муніципалістів, конституціоналістів та міжнародників, – зокрема М.О. Баймуратова, М.М. Баймуратова, Д.О. Бобровника, О.В. Батанова, Н.В. Бочарової, М.В. Буроменського, Б.Я. Кофмана, Є.О. Львової, О.С. Орловського, І.Г. Посторонки, Р.М. Хвана тощо.

Варто зазначити, що в основі підходу вітчизняних вчених до визначення цієї проблематики переважно використовуються загальний принцип «мотрійки», що складається з декількох параметрів:

1) розуміння муніципалізму в його історичній ретроспективі як невід'ємної та іманентної складової конституціоналізму (національного/глобального) (Баймуратов М.О., Батанов О.В., Бобровник Д.О., Львова Є.О.) («первинна внутрішня мотрійка, що входить до іншої великої мотрійки»);

2) усвідомлення міжнародного муніципального права як органічної частини міжнародного конституційного права і одночасно самостійної галузі міжнародного публічного права, яке проходить

в наш час етап формування і становлення (Баймуратов М.О., Буроменський М.В., Кофман Б.Я.) («первинна внутрішня мотрійка, що входить до інших більш великих мотрійок»);

3) розуміння того, що процеси муніципалізації суспільного і державного життя означає одночасно детермінацію, ініціювання, реалізацію, розвиток, вдосконалення процесів конституціоналізації суспільного і державного життя та є складовою частиною цього явища (Баймуратов М.О., Батанов О.В., Баймуратов М.М.) («первинна внутрішня мотрійка, що детермінує виникнення інших, більш великих мотрійок»);

4) розуміння нормативного конструкта муніципального права як самостійної галузі національного права і законодавства, але в той же час й органічного елементу національного конституціоналізму, а звідси й національного конституційного права, що детермінує його розвиток і вдосконалення (Баймуратов М.О., Батанов О.В., Баймуратов М.М., Кофман Б.Я.) («первинна внутрішня мотрійка, що входить до інших більш великих мотрійок та визначає їх змістовність»);

5) розуміння нормативного конструкта муніципального права як самостійної галузі не тільки національного права і законодавства, але в той же час й органічного елементу національного, європейського і глобального конституціоналізму, що детермінує його подальший конструктивний розвиток і вдосконалення і в той же час знаходить свій прояв у правовій політиці держави (муніципальна правова політика держави) (Баймуратов М.О., Батанов О.В., Баймуратов М.М., Кофман Б.Я., Львова Є.О., Посторонко І.Г., Хван Р.М.) («первинна внутрішня мотрійка, що входить до інших більш великих різнорівневих системно-комплексних мотрійок та визначає їх існування, змістовність, функціонування та розвиток і вдосконалення»).

Разом з тим, варто зазначити, що сучасне доктринальне розуміння феноменології «конституційна людина» характеризується відсутністю визначення ролі і значення феноменології муніципалізму у її формуванні, створенні, конституюванні, інституціоналізації та функціонуванні.

Так, австралійсько-американська дослідниця З. Робінсон у своєму науковому дослідженні «Constitutional Personhood» («Конституційна людина») розглядає поняття «конституційної людини» як особливу форму правового статусу, що визначає людину як носія конституційних прав, на якого поширюється захист, передбачений конституцією США. Важливим аспектом його підходу є те, що конституційна людина не обмежується тільки громадянством чи резидентством, а включає будь-яку особу, яка підпадає під юрисдикцію конституційного права, що надає захист фундаментальних прав та свобод [1, р. 666].

Своєю чергою, вітчизняні дослідники Баймуратов М.О. та Кофман Б.Я., у своїй науковій статті «Феноменологія «конституційна людина»: до розуміння нормативно-параметральних ознак, ролі і значення в формуванні демократичної правової державності» вказують на те, що в основі профільної феноменології «конституційна людина» лежить об'єктивізація, актуалізація, оптимізація, контекстуалізація необхідності концептуального обґрунтування правового статусу людини, особистості і громадянина в конституційному праві саме за умов глобалізації, включаючи, насамперед, й її правову форму, за допомогою комплексу доктринально-теоретичних знань, накопичених відносно об'єкту дослідження та з використанням нових і новітніх загальнодемократичних та гуманістично-гуманітарних надбань сучасного конституційного права (формування четвертого, п'ятого, шостого покоління прав людини), що базується на основоположних засадах демократичної правової державності [2, с. 168].

На нашу думку, наявність тільки таких абсолютно конституційних підходів до визначення феноменології «конституційна людина», та відсутність усвідомлення визначальної ролі і значення феноменології муніципалізму в процесі її формування, функціонування і реалізації не стільки констатує стан, що склався, скільки актуалізує та інтенсифікує доктринальні дослідження в цій сфері, а й робить такі пошуки доктринально, теоретично і праксеологічно обґрунтованими, детермінованими, необхідними та своєчасними.

Отже, **метою статті**, є дослідження ролі феноменології муніципалізму в становленні концепту «конституційна людина».

Виклад матеріалу дослідження. Якщо розглядати наведені вище доктринально-теоретичні підходи щодо формування феноменології «конституційна людина» в контексті категорії «система правового регулювання», то можливо аргументувати визначення методу, типу, процесу, а також часових (темпоральних) показників такого правового регулювання, а звідси й характеристики зв'язків між національним конституційним та муніципальним правом, що характеризуються суттєвими теоретичними і праксеологічними можливостями. Отже, відносно:

– *методу правового регулювання*, то тут нарівні з імперативним методом, існує реальна можливість використання більш м'якого, але оптимального та продуктивного диспозитивного методу, що дозволяє взаємодіяти нормам національного конституційного та муніципального права гармонійно, більш злагоджено, вибудовуючи синергічні відносини, що володіють мультиплікативними

наслідками – це детермінується не тільки філософією та логікою досліджуваних галузей права і законодавства та їх норм, а й враховуючи те, що стратегічною і загальною метою регламентації, регулювання та застосування профільних відносин виступає людина, її права, свободи та законні інтереси, а також система охорони, гарантування і захисту останніх;

– *типу правового регулювання*, можна зазначити, що відносини між нормами національного конституційного та муніципального права носять органічний характер. Прикладом цього є визначення конституційно-правової норми вітчизняним дослідником Є. Годоваником у її сучасному європейському розумінні. Цей дослідник визначає, що норма конституційного права у сучасному європейському правовому контексті – це *формально визначене, встановлене чи санкціоноване* народом, або державою, або суб'єктами місцевого самоврядування правило поведінки чи діяльності, що регулює суспільні відносини, які є предметом конституційного права і забезпечується системою конституційних гарантій [3, с. 82]. Тобто, йдеться про те, що норми муніципального права, що прийняті органами МСВ виступають фактично як норми конституційного права, хоча й належать до відносно нової галузі національного права і законодавства. І саме це, як нам здається, виступає основоположним трендом не тільки взаємодії норм національного конституційного і муніципального права, а й ідентифікацією галузевої приналежності феноменології «конституційна людина», в той час коли в межах муніципального права формується феноменологія «муніципальна людина» (на стику конституційного і муніципального права, причому такої феноменології, що виникає на основі конституційної приналежності, але муніципальної природи виникнення, формування, інституціоналізації, прояву і реалізації [4; 5]);

– *процесу правового регулювання*, можна зазначити, що відносини між нормами національного конституційного та муніципального права носять складний системно-комплексний та інтеграційний характер – бо:

– по-перше, норми конституційного права, що складають конституційно-правовий статус людини і громадянина, а саме його права, свободи і обов'язки, реалізуються на рівні МСВ, в межах ТГ, в умовах повсякденності;

– по-друге, вони реалізуються нарівні і разом з нормами муніципального права, що регламентують правовий статус органів та суб'єктів МСВ;

– по-третє, норми національного конституційного та муніципального права складають системно-комплексний конгломерат, що детермінує, створює, інституціоналізує, регламентує, регулює, гарантує функціонування людського соціуму, що існує в умовах державної організації;

– по-четверте, в умовах повсякденності правовий статус людини і громадянина, що регламентується і регулюється нормами національного конституційного та муніципального права (конституційно-правовий статус + муніципально-правовий статус) розвивається, вдосконалюється, модифікується, що посилює інтегративну та синергічну взаємодію між такими нормами;

– по-п'яте, останнє напряму сприяє інтенсифікації та каталізації процесів їх взаємного розвитку в межах профільних галузей права і всієї системи права і системи законодавства;

– *ознаки темпоральності процесу правового регулювання*, необхідно визнати, що часові рамки безпосередньої (прямої) та конотаційної (опосередкованої) дії, взаємодії та взаємовпливу норм національного конституційного та муніципального права є не обмеженими у часі, вони діють на весь час існування державності в її демократичному і правовому розумінні та феноменології муніципалізму (локальної демократії), як її складової та іманентної частини, – але все ж можуть змінюватися з часом в результаті соціально-державних змін і зазвичай динаміки законодавства (зміни, доповнення, припинення дії тощо), що ними детерміновані, – причому як в сторону розвитку і вдосконалення в ординарних умовах (прогресивний розвиток), так й в сторону регресу, особливо в екстраординарних умовах функціонування державності (зміна політичного режиму, надзвичайний стан, екологічні та техногенні катастрофи, воєнний стан, війна тощо).

Своєю чергою, характеристика такого органічного зв'язку між національним конституційним та національним муніципальним правом, на наш погляд, може бути охарактеризованою в залежності від:

А) *стану функціонування державності або місцевого самоврядування*:

– ординарний – стабільний та повсякденний стан функціонування державності або місцевого самоврядування,

– екстраординарний – функціонування державності або місцевого самоврядування в умовах надзвичайних обставин;

Б) *сили та інтенсивності зв'язку між конституційним та муніципальним правом*:

– звичайний на рівні ординарних стохастичних або стабільних взаємовідносин – спостерігається, зазвичай, у сфері повсякденності в процесі формування і реалізації різнопланових інтересів людини, її груп та асоціацій, ординарного стану реалізації компетенційних повноважень органів публічної влади, включаючи й органи МСВ;

– звичайний на рівні цілеспрямованого ординарного та системного впливу – спостерігається на рівні МСВ, в межах ТГ, але в умовах цілеспрямованого процесу формування і реалізації інтересів людини, її груп та асоціацій, в яких зацікавлені наведені суб'єкти, а також в умовах ординарного і системного стану реалізації компетенційних повноважень органів публічної влади, включаючи й органи МСВ;

– звичайний на рівні системних взаємовідносин – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій через цілеспрямовану реалізацію компетенційних повноважень органів публічної влади, включаючи й органи МСВ;

– звичайний на рівні комплексних взаємовідносин – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій у відповідних сферах соціального життя (економічній, політичній, соціальній, культурній, екологічній тощо), що у подальшому впливає на інші сфери соціального життя, що є пов'язаними з профільними галузями (галузь адміністративного, цивільного, фінансового, трудового, податкового права тощо);

– інтегративний – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій коли змістовно-функціональні настанови правових норм національного конституційного і муніципального права співпадають – тобто, є аналогічними або співпадають у більшому ступені;

– колабораційний – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій та спрямовані на формування колабораційного потенціалу (механізму співробітництва та злагоди) на локальному рівні в межах ТГ на різних рівнях її функціонування (мікроромоди, мезоромоди, макроромоди) – зазвичай спостерігається в процесі формування та реалізації механізмів партисипаторної (демократія участі), деліберативної (демократія, що спирається на рішення, які є результатом консенсусу – дорадча демократія), агональної (застосування демократичних механізмів в процесі вирішення конфліктів), агрегативної (плюралістично-процедурна демократія) демократій [6];

– детермінаційний – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій коли відповідні норми національного конституційного або муніципального права детермінують формування, розробку нових, зміну або відміну відповідних норм, що вже існують, одної чи іншої галузі національного права і законодавства;

– синергічний – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій та скеровані на одночасне, оптимальне на ефективне використання норм профільних галузей національного права і законодавства;

– кумулятивний – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій через систематичне посилення норм профільних галузей національного права і законодавства за рахунок, наприклад, зростання мотивації людини до участі у МСВ;

– органічний – спостерігається в процесі формування і реалізації конституційно-правового і муніципально-правового статусу людини, її груп та асоціацій через фактичне дублювання або збіг у змістовному аспекті норм профільних галузей національного права і законодавства, що скеровано на їх подальший змістовно-праксеологічний розвиток і вдосконалення;

В) суб'єктного складу зв'язків між конституційним та муніципальним правом, що виникають:

– між жителями-членами ТГ в сфері прав людини,

– між членами ТГ та органами МСВ в сфері прав людини та публічно-правових відносин,

– між органами МСВ одного або різних рівнів в сфері компетенційного супроводження і забезпечення,

– між органами МСВ та інституціями громадянського суспільства,

– між жителями-членами ТГ та іншими органами публічної влади (органи державної влади – законодавчої, виконавчої, судової) в процесі реалізації МСВ та його організаційних або організаційно-правових форм,

– між органами МСВ та іншими органами публічної влади (органи державної влади – законодавчої, виконавчої, судової),

– між іншими органами публічної влади (органи державної влади – законодавчої, виконавчої, судової) з питань МСВ,

– між органами МСВ та аналогічними органами МСВ (муніципалітетами) зарубіжних держав та міжнародними асоціаціями місцевих влад,

– між органами МСВ та будь-якими зарубіжними суб'єктами (підприємницькі, банківські, громадські та інші структури та їх суб'єкти) тощо;

Г) усвідомлення, розуміння і прояву поведінково-діяльнісного коду (філософсько-парадигмальної змістовності та філософсько-функціональному спрямуванню), на якому базуються ці профільні галузі національного права – конституційне право і муніципальне право, а також в залежності від рівня його прояву:

1) національний рівень:

– код конституційного права – державність, як якісна характеристика суспільства, властивість його державно-політичної організації, що розкриває взаємодію органів державної влади і суспільства, спрямовану на забезпечення існування та функціонування держави, а також окреслює характерні риси та особливості її перебування на конкретно-історичному етапі розвитку [7];

– код муніципального права – локалізм через реалізацію настанов муніципалізму [8];

– інтегративний код для обох рівнів – регіоналізм, як полісемантичне розуміння ідеології і стратегії, призначенням яких є забезпечення інтересів регіонів; процес реалізації прагнень і потреб регіонального співтовариства в контексті їх прагнення до збереження культурної самобутності регіону («культурний регіоналізм»), рух, спрямований на захист етнічних, мовних, релігійних прав, співробітництво держав у межах регіональних об'єднань [9];

2) міжнародний рівень:

– макрорегіональний (наприклад, загальноєвропейський, в межах загального європейського права або європейського асоціативного /інтегративного/ права) рівень:

– код міжнародного європейського конституційного права – асоціативно-національний та асоціативно-регіонально-локальний;

– код міжнародного європейського муніципального права – асоціативно-національний та асоціативно-локальний;

– універсальний (в межах міжнародного публічного права) рівень:

– код міжнародного конституційного права – універсально-національний;

– код міжнародного муніципального права – універсально-локальний;

3) глобальний рівень:

– коди міжнародного конституційного права + міжнародного муніципального права – дихотомія «локальне/глобальне»;

Г') телеологічно-нормативної природи норм національного конституційного права і національного муніципального права, що взаємодіють між собою або впливають одна на одну в механізмі правового регулювання:

– матеріальні норми – такі, що безпосередньо і напряду регламентують і регулюють права, свободи і обов'язки людини і громадянина, а також компетенційні повноваження органів публічної влади, в тому числі й органів МСВ, а також взаємовідносини між ними та з іншими суб'єктами національного конституційного і національного муніципального права, а також з іноземними суб'єктами з питань локальної демократії;

– процесуальні норми – такі, що безпосередньо і напряду регламентують і регулюють порядок визнання, легалізації, реалізації, охорони, захисту, гарантування прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, а також компетенційних повноважень органів публічної влади, в тому числі й органів МСВ, а також порядок взаємовідносин між ними та з іншими суб'єктами національного конституційного і національного муніципального права, а також з іноземними суб'єктами з питань локальної демократії;

– комплексні норми – зазвичай матеріальні норми і обов'язкові процесуальні норми, що їх «обслуговують», сприяючи реалізації перших, та регламентують і регулюють основоположні права людини, її груп та асоціацій, а також питання формування і оновлення публічної влади /норми що закріплюють природне право людини, норми виборчого права відносно регулярного оновлення органів та посадових осіб держави та ТГ тощо/, – на наш погляд, такі норми повинні діяти на кшталт норм права, що є самовиконуваними;

– конкуруючі норми – зазвичай матеріальні норми національного конституційного права і процесуальні норми, що їх супроводжують володіють пріоритетом перед матеріальними і процесуальними нормами національного муніципального права, – але в процесі їх використання в правозастосовній сфері, можуть виникнути відповідна конкуренція (пріоритетність у використанні – авт.) між ними у вигляді або конкуруючої компетенції, компетенційного спору /конфлікту/ – тобто, колізії, – особливо в сфері виконання міжнародно-правових зобов'язань по підписаних державою міжнародних договорів, – тоді тут будуть діяти положення ч. 1 та ч. 2 ст. 9 Конституції України [10], ба більше – такі колізії можуть стати об'єктом розгляду органу судової, в тому числі й конституційної юрисдикції;

Д) видової характеристики форм джерел національного конституційного та національного муніципального права:

– звичаєві норми – коли діють конституційні або муніципальні звичаї (звичаї повсякденного життя, що, враховуючи історично-географічні та культурологічні особливості життєдіяльності різних ТГ, суттєво впливають на їх повсякденне існування);

– нормативно-правовий акт у його видовому розмаїтті – як основна форма профільних галузей права, що досліджуються, та скеровані на регламентацію та регулювання основоположних відносин, що складаються між належними та уповноваженими суб'єктами в нормативному просторі МСВ;

Е) *видової характеристики норм національного конституційного права і національного муніципального права:*

- норми-принципи,
- норми-дефініції,
- норми-декларації,
- колізійні норми.

Особлива роль тут належить конституційним нормам-принципам, що володіють насамперед стабілізуючою функцією. Для всіх видів норм у системі правового регулювання характерним є наступне:

а) норма-принцип національного конституційного права і одночасно національного муніципального права встановлює вихідні, базові засади правового регулювання всім сферам життя суспільства;

б) норма-дефініція національного конституційного права і одночасно національного муніципального права здійснює розмежування та ідентифікацію понять, що має значення для всіх галузей права;

в) колізійні норми у національному конституційному праві і одночасно національному муніципальному праві свідчать, по-перше, що кожна з наведених галузей та вони обидві розвиваються і вдосконалюються, посилюючи свій динамічно-функціональний потенціал; по-друге, сприяють вирішенню протиріч, які можуть виникати і виникають у системі правового регулювання, а не лише у системі конституційно-правового регулювання як основоположній, опорній та профілюючій у системі права і законодавства демократичної держави. Вважаємо, що наведені настанови відносно норм конституційного права, враховуючи його органічну єдність з правом муніципальним, оптимально можуть бути застосовані й до останньої галузі права;

Є) *видової характеристики охорони, захисту і гарантування норм національного конституційного права і національного муніципального права:*

– охорона норм національного конституційного права у контексті їх охорони, захисту, гарантування;

– охорона норм національного муніципального права у контексті їх охорони, захисту, гарантування;

– спільна охорона норм профільних галузей національного права (охорона, захист, гарантування) при домінуванні захисту норм конституційного права як основоположної та профілюючої галузі національного права;

– спільна охорона норм профільних галузей національного права (охорона, захист, гарантування) на основі міжнародно-правових зобов'язань держави, що взяті нею на основі підписаних міжнародних договорів, але в межах національної правоохоронної системи;

Ж) *суб'єктного складу захисту норм національного конституційного права і національного муніципального права:*

- захист органами публічної самоврядної (муніципальної) влади;
- захист органами публічної державної влади;
- захист інституціями громадянського суспільства;
- самозахист;
- національний судовий захист, включаючи й конституційну юрисдикцію;
- міжнародний судовий захист.

У сукупності норм зазначених профільних галузей права, вони сприяють сумісності елементів системи правового регулювання, забезпечують необхідну повноту правового регулювання, достатню для регламентації важливих суспільних відносин, надають динамізм такому регулюванню, юридично оформляють стратегію розвитку.

Наведені нами настанови щодо теоретичних аспектів зв'язку норм конституційного та муніципального права не тільки підтверджують теоретичні настанови вітчизняних дослідників М. Баймуратова і Б. Кофмана [4, с. 61], але й дають реальну можливість розмірковувати про позитивність, оптимальність, ефективність та конструктивний характер перспектив такої взаємодії.

По-перше, на їх думку, на це впливає розвиток і суттєве підвищення ролі і значення конституційного права національних держав в умовах становлення і розвитку демократичної правової державності, а також в умовах глобалізації, особливо її правової форми – правової глобалізації. Наша

позиція міститься в тому, що така визначальна роль конституційного права об'єктивно детермінує зростання та посилення ролі муніципального права, що визначає, регламентує та регулює практично екзистенційний і, одночасно, нормативний простір в якому кожна людина в умовах державної організації соціуму здійснює свій життєвий цикл.

По-друге, наведені фахівці вважають, що перспективи такої позитивної взаємодії напряду пов'язані з втіленням наприкінці ХХ ст. найважливіших конституційно-правових інститутів: ринкової економіки, політичного плюралізму, прав людини, формування і реалізації феноменології публічної влади, демократичного виборчого процесу її регулярного оновлення, місцевого самоврядування тощо. На нашу думку, це особливо підкреслює роль муніципального права не тільки в цих процесах, а й в процесах існування людської цивілізації, що заснована на ідеології ліберальної демократії (*універсально-глобальний рівень* – авт.), ба більше, це має й суттєво виражений *локально-функціональний рівень*, бо, по-перше, всі наведені інститути конституційного права одночасно інтерпретуються і трансформуються в інститути муніципального права, так як, по-друге, всі вони практично реалізуються на локальному рівні соціуму – тобто, в умовах МСВ, в межах ТГ, в умовах повсякденності.

По-третє, наведені автори стверджують, що профільні процеси детермінуються не тільки демократизацією суспільного і державного життя, а й демократизацією всієї системи міжнародних відносин, що перманентно проходять внутрішньодержавну і міжнародну легалізацію і легітимацію. На нашу думку, у праксеологічному аспекті це реалізується за умов обов'язкового запозичення міжнародним публічним правом основоположних настанов, принципів, норм, об'єктів національного конституційного права, і одночасно, запозичення національним конституційним правом порядком держав міжнародних правових стандартів. Тобто, можна стверджувати, що вибудовується не тільки система вертикально-горизонтальних зв'язків між профільними галузями права (бо нормативний простір муніципального права, це одночасно є й простір практичної демократизації держави), а й сфера їх практичної реалізації в сфері нормативного простору муніципального права, коли кожна людина виступає бенефіціаром (вигодонабувачем) національного конституційного /права людини, конституційно-правовий статус людини (особистості) і громадянина/, національного муніципального /формування і реалізація прав людини через атитюдно-габітусну (поведінково-діяльнісну) систему, реалізація конституційно-правового статусу людини (особистості) і громадянина, формування і реалізація муніципальних прав людини (особистості)/, а також міжнародного публічного права /розширення переліку об'єктів міжнародно-правового регулювання /права людини, місцеве самоврядування, виборче право, демократичні інститути врахування суспільної думки та ін. інститути, що зафіксовані у міжнародному договірному праві через легалізацію і легітимацію міжнародно-правових зобов'язань держав-учасників таких угод/.

По-четверте, вказані автори вважають, що наведені процеси супроводжується не тільки складними процесами взаємодії правової глобалізації з правовими системами держав-членів міжнародного співтовариства (насамперед, з національним конституційним правом), а й завдяки використанню всієї сукупності конструкту юридичної техніки [4, с. 61], а саме:

а) спільних юридичних конструкцій, методів, форм, засобів та механізмів – правової конвергенції, дивергенції, інтеграції, адаптації, гармонізації, рецепції тощо (тобто, на нашу думку, використовується весь арсенал юридичних засобів зближення правових систем, розробки загальних норм і актів інтеграційно-нормативної спрямованості),

б) концептів, концепцій, звичаїв, звичаєвостей, принципів, норм, стандартів, а також технологічних прийомів і засобів юридичної техніки (здійснення узагальнень, прогнозування, застосування правових аналогій, імперативів, презумпцій, фікцій, преюдицій, порівнянь, тлумачень (інтерпретацій), інкорпорації, кодифікації, використання прийомів формальної логіки, подолання колізій і т. ін.) (тобто, на нашу думку, йдеться про застосування всього арсеналу джерельно-функціональних, інструментально-методичних та організаційно-технологічних засобів юриспруденції),

в) включаючи врахування сучасних досягнень науки, що проявляються через біологізацію, екологізацію, синергізацію, кібернетизацію процесу запліднення, а також подальшого існування, функціонування і розвитку не тільки людини, а й соціуму і держави (тобто, на нашу думку, йдеться про залучення щодо супроводження і забезпечення наведених процесів результатів науково-технічного процесу, досягнень технологічної революції, насамперед, у «проривних» галузях науки, техніки, технологій),

г) врахування ефектів ноосферізму, алгоритмічності, парадигмальності, мультиплікативності, оптимальності, наративності, конотаційності, моделювання соціальних і державотворчих процесів, – включаючи їх поступову комп'ютеризацію /діджиталізацію – авт./ щодо розробки ідентифікаційних ознак і пошуку оптимальних нормативних варіантів вирішення проблемних питань, можливість застосування штучного інтелекту тощо /до цього переліку, на наш погляд, можна додати підходи

дихотомічності, бінарності, альтернативності, антагонізму, каталізування, визначення тригерства, мега-, мезо- та мікротенденцій тощо – авт.) (тобто, на нашу думку, йдеться про застосування і використання у супроводженні і забезпеченні наведених процесів соціальних, наукових, філософсько-теоретичних, праксеологічно-технологічних феноменів та феноменологій),

г') що супроводжують процеси нормопроєктування і нормотворчості (нормотворення), а й формуванням, дією, розвитком, вдосконаленням і пануванням багатогранної та багаторівневої системно-комплексної мегатенденції світового правового розвитку – конституціоналізацією міжнародного права та інтернаціоналізацією конституційного правопорядку держав, що наочно та переконливо демонструє взаємодію, детермінацію та взаємний вплив цих двох правових систем – і стратегічно скероване на легалізацію та легітимацію таких відносин (тобто, на нашу думку, йдеться про застосування і використання у організаційному і нормативному супроводженні і забезпеченні наведених процесів, що відбуваються на локальному, регіональному (у підсумку – національному) та міжнародному рівнях, – схожих, спільних, загальних, аналогічних теоретико-правових та технологічно-праксеологічних концептів, тенденцій (трендів), феноменів, феноменологій, парадигм, стереотипів та алгоритмів).

На нашу думку, до цього переліку можна віднести й те, що взаємодія національного конституційного та національного муніципального права, завдяки використанню наведеного вище інструментарію, набуває не тільки інституційності, коли норми наведених галузей стимулюють процеси формування і дійсно формують нові горизонтальні і горизонтально-вертикальні нормативно-управлінські та нормативно-функціональні зв'язки, а, своєю чергою, каталізують, детермінують і створюють феноменологію інституційної спроможності галузей національного права і законодавства, що досліджуються, – що у підсумку веде до посилення, розвитку і вдосконалення як феноменології демократичної правової державності (що репрезентує національне конституційне право), так й феноменології муніципалізму /а у його широкому розумінні, й регіоналізму/ (що уособлює національне муніципальне право). Наведені тенденції знаходять своє підтвердження і актуалізацію й в процесі формування галузей міжнародного конституційного [11] та міжнародного муніципального права [12], що з одного боку, підсилює нормопроєктні і нормотворчі позиції і потенціал міжнародного публічного права; а з іншого – підкреслюють особливу важливість взаємодії та органічної єдності національного конституційного та національного муніципального права, їх колабораційний та інтегративний потенціал та можливості.

Варто зазначити, що наведені настанови відносяться в аналогічному ступені не тільки до національного конституційного права, а й до національного муніципального права, бо, по-перше, формують поліваріантність суспільних відносин, що вони регламентують і регулюють, їх багатосуб'єктність та, по-друге, активізують процеси їх організаційно-правового та організаційно-технологічного супроводження і забезпечення. Ба більше, по-третє, вони дають можливість для побудови обопільного інверсійно-зворотного і поліваріантного (різнорівневого) процесуального ланцюжка, а саме:

А) «муніципальне право» – «конституційне право» – «міжнародне публічне право»;

Б) – і в той же час «міжнародне муніципальне право» – «міжнародне конституційне право» – «міжнародне публічне право», що є віддзеркаленням зростання ролі і значення профільних галузей національного права та міжнародного публічного права у їх логічному і обґрунтованому взаємопроникненні, взаємодії і взаємовпливу.

Отже, можна констатувати, що феноменологія «конституційна людина» у застосуванні до настанов, що викладені вище, набуває наскрізного характеру та багаторівневої актуальності, акцентуації, нормопроєктного та нормотворчого потенціалу в національному, європейському та міжнародному праві. Це, насамперед, актуалізується через:

– синтетичний характер її виникнення (як сукупність визначальних конституційно-правових наративів, що реалізуються на локальному рівні соціуму, але в результаті актуальності міжнародно-правових засад їх конотації, ролі і значення набувають універсально-глобального значення);

– об'єктивну необхідність її технологічного супроводження і забезпечення (як сукупність наративів, принципів, нормативних засад управлінської діяльності, що здійснюється на локальному, регіональному, національному, макрорегіональному, універсальному рівнях, що містять організаційні та організаційно-правові методи і засоби /механізми/ реалізації прав, свобод, обов'язків, законних інтересів людини, її груп та асоціацій на вказаних рівнях через відповідні дії органів публічної влади держав та їх асоціацій);

– об'єктивну необхідність її нормативно-правового супроводження і забезпечення (за рахунок використання ефективних та оптимальних форм і методів нормопроєктування і нормотворчості, включаючи, по-перше, сучасні і перспективні можливості штучного інтелекту; по-друге, нові прогресивні форми участі громадськості не тільки в національному, а й в міжнародному нормопроєктуванні і нормотворчості);

– об'єктивну необхідність її подальшого доктринального обслуговування, розвитку і вдосконалення, використовуючи основоположний феномен муніципалізму як основний, опорний, системоутворюючий фактор, методологічний засіб, праксеологічний наратив, ідеологічну конотацію тощо – що суттєво впливає на формування, функціонування, розвиток демократичної правової державності як основоположної ознаки сучасної держави та їх системи органів публічної влади;

– об'єктивну необхідність актуалізації використання цієї феноменології в наукових дослідженнях конституційно-правового, муніципально-правового та іншого галузевого спрямування;

– об'єктивну необхідність актуалізації використання цієї феноменології в національному судочинстві та на рівні універсальної (позадержавної) юрисдикції, бо її існування, функціонування і практичне застосування пов'язане не тільки з визнанням, але й створенням належної і ефективної системи її захисту.

Висновки. Резюмуючи викладене, можна дійти наступних висновків:

– формування феноменології «конституційна людина» виступає не тільки важливою ознакою ідентифікації концепції, концепту, макротенденції, феноменології демократичної правової державності у її широкому та вузькому розумінні в контекстуалізації усвідомлення, розуміння, формалізації та реалізації її телеологічної домінанти, а й свідомством її сутнісного, ціннісного та праксеологічного розвитку і вдосконалення;

– враховуючи наші доктринальні нароби, що наводяться вище, пропонуємо під феноменологією «конституційна людина» розуміти:

а) особливу системно-комплексну форму правового статусу,

б) що визначає людину як реального носія системного комплексу конституційних прав, свобод і обов'язків,

в) які напряду реалізуються на локальному рівні соціуму, в умовах місцевого самоврядування, в межах територіальної громади, в філософському стані повсякденності,

г) через самостійну діяльність людини, її груп та асоціацій,

г') за допомогою органів публічної державної та публічної самоврядної влади, що забезпечують належні, оптимальні та ефективні заходи охорони, захисту, гарантування реалізації такого статусу, що передбачений конституцією держави та її міжнародно-правовими зобов'язаннями;

– формування феноменології «конституційна людина» відбувається на стику національного конституційного та національного муніципального права, що обумовлено стратегічними настановами муніципалізму, який виступає повсякденною ідеологічно-ціннісною, соціально-нормативною та гуманістично-гуманітарною основою існування людини, її груп та асоціацій в умовах місцевого самоврядування, в межах територіальної громади та в філософському стані повсякденності, – тобто, в тих умовах, в яких людина здійснює свій життєвий цикл;

– в основі процесів формування феноменології «конституційна людина» лежить конституційно-правовий статус людини, що реалізується на локальному рівні соціуму в умовах місцевого самоврядування та в межах територіальної громади, що об'єктивно робить муніципалізм первинним, іманентним і визначальним фактором у зазначених процесах;

– феноменологія «конституційна людина» передбачає не тільки володіння людиною, її групами та асоціаціями конституційно-правовим статусом у всьому його різноманітті наявності, багаторівневості реалізації та багатовимірному прояву, а й формування, існування, функціонування, розвиток та вдосконалення системного комплексу організаційних та організаційно-правових механізмів щодо реалізації такого статусу, а також публічно-правових засобів його захисту, охорони і гарантування;

– в основі процесів формування феноменології «конституційна людина» лежить конституційно-правовий статус людини, що напряду або опосередковано впливає на формування, супроводження і забезпечення інституційної спроможності держави, її органів публічної влади, включаючи й органи МСВ, самого інституту МСВ (локальної демократії), а також людини, її груп та асоціацій, маючи на увазі інституції громадянського суспільства, а у підсумку – інституційної спроможності демократичної правової державності, у функціонуванні якої муніципалізм відіграє особливо важливу конститууючу та інституційну роль та володіє праксеологічним значенням;

– про наявність визначальної ролі муніципалізму у формуванні феноменології «конституційна людина» свідчить, по-перше, те, що реалізація прав, свобод і обов'язків людини, а точніше її конституційно-правового статусу практично у повному обсязі, проходить на локальному рівні соціуму, в умовах місцевого самоврядування, в межах територіальної громади та в філософському стані повсякденності; по-друге, те, що взаємодія та взаємовплив національного конституційного права з національним муніципальним правом найбільш часто відбувається в питаннях формування та регулярного оновлення публічної влади через виборчі відносини, функціонування органів публічної влади в межах її компетенційного «навантаження», супроводження і забезпечення, а також в

сфері реалізації конституційних прав, свобод і обов'язків; по-третє, що профільна феноменологія отримує своє визнання і застосування на рівні міжнародного публічного права в міжнародному договірному праві, а саме в процесі міжнародного нормопроектуювання і міжнародної нормотворчості;

– саме у формуванні феноменології «конституційна людина» національне конституційне право і національне муніципальне право застосовує весь арсенал юридичної техніки, включаючи й філософсько-категорійний та функціонально-технологічний інструментарій;

– разом з тим, варто зазначити, що доктринальне усвідомлення і розуміння профільної феноменології «конституційна людина» не містить чітко визначеного підходу до ролі і значення муніципалізму у процесах її конституювання і інституціоналізації, що об'єктивує та актуалізує подальші наукові дослідження цієї феноменології в контекстуалізації її ролі і значення в формуванні, розвитку і вдосконаленні демократичної правової державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Robinson, Z. Constitutional personhood. *George Washington Law Review*, 2016. № 84(3). С. 605–667.
2. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Феноменологія «конституційна людина»: до розуміння нормативно-параметральних ознак, ролі і значення в формуванні демократичної правової державності. *Національні інтереси України*. 2024. № 1. С. 151–170. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-3041-1793-1\(1\)-151-170](https://doi.org/10.52058/3041-3041-1793-1(1)-151-170).
3. Годованик Є. (2018). Конституційно-правова норма та її відображення в європейському праворозумінні. *Актуальні проблеми правознавства*. 1 (13). 80–86.
4. Баймуратов М.О. & Кофман Б.Я. (2023). Конституційне та муніципальне право держави: актуальні питання взаємовідношення і взаємодії. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (June 23, 2023; Oxford, UK), 61–66. DOI: 10.36074/logos-23.06.2023.17.
5. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. «Муніципальна людина»: параметральні ознаки, поняття, роль і значення в формуванні і функціонуванні локальної демократії та демократичної правової державності. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.6>.
6. Андрійчук Т.С. Партиципаторна та деліберативна демократія в сучасному політичному дискурсі. *Політичне життя*. 2019. № 1. С. 45–51.
7. Бойко О.Д. Державність. Велика Українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%>.
8. Батанов О.В. Муніципалізм як категорія сучасного муніципального права: постановка проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 102–110.
9. Верменич Я.В. Регіоналізм. Енциклопедія історії України. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_al&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Rehionalizm.
10. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Пирога І.С., Белов Д.М., Дербак В.І. Конституційне право у системі міжнародного права. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Вип. 75. Ч. 3. С. 185–190. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.30>.
12. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Міжнародне муніципальне право як галузь міжнародного публічного права: до питання про формування галузі. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Право». 2021. № 2 (3). С. 7–27.